

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Сергій Карнаух**, 1973 року народження, громадянин України, освіта вища: у 2005 році закінчив Національну академію Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького за спеціальністю «Оперативно-службова діяльність та управління діями прикордонних підрозділів (частин, з'єднань)», проходить службу на посаді старшого наукового співробітника у Військовому інституті Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Філологія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національної академії Служби безпеки України, м. Київ, від «01» липня 2025 року № 213/ДСК, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради -	Володимира Кузьменка , доктора філологічних наук, професора, професора кафедри східноєвропейських мов Навчально-наукового гуманітарного інституту Національної академії СБ України
Рецензента -	Тетяни Івасишиної , кандидата філологічних наук, доцента, завідувача кафедри східноєвропейських мов Навчально-наукового гуманітарного інституту Національної академії СБ України
Офіційних опонентів -	Алли Корольової , доктора філологічних наук, професора, проректора з наукової роботи і міжнародного співробітництва Київського національного лінгвістичного університету Наталі Кутузи , доктора філологічних наук, професора, професора кафедри прикладної лінгвістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова Марини Навальної , доктора філологічних наук, професора, професора кафедри журналістики і мовної комунікації Національного університету біоресурсів та природокористування України,

на засіданні «03» вересня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» **Сергію**

Карнауху на підставі публічного захисту дисертації «Лінгвосугестивні технології інформаційної війни» за спеціальністю 035 «Філологія».

Дисертацію виконано в Національній академії СБ України.

Науковий керівник **Лариса Компанцева**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри стратегічних комунікацій та прикладної лінгвістики центру стратегічних комунікацій Навчально-наукового інституту інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій Національної академії СБ України.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою, і вона є першим комплексним дослідженням лінгвосугестивних технологій інформаційної війни, за результатами якого сформульовано і обґрунтовано низку нових концептуально важливих положень і висновків щодо практичного використання лінгвістичних підходів до аналізу російської пропагандистської діяльності та вироблення проактивних контрсугестивних механізмів протидії їй. Найбільш важливими науковими положеннями, що сформульовані в дисертації та винесені на захист, убачаються такі: уперше: доведено, що системний характер деструктивних лінгвосугестивних впливів російської пропаганди на різні ЦА РФ, України, країн Заходу закладено в державних доктринальних документах РФ з питань національної безпеки й позиціоновано в доктрині «Русський Донбас», впровадженій на ТОТ Луганської і Донецької областей у 2021 році. Ці документи закріплюють поняттєвий апарат інформаційної війни в концептуальній картині світу громадян РФ і мешканців ТОТ; визначено етапи формування поняття інформаційна війна – від виникнення його у безпековому дискурсі (1970-ті рр.) до його міждисциплінарних досліджень (2000-і рр.) й вироблення лінгвістичного інструментарію протидії інформаційним впливам РФ (2014 р. – по теперішній день); схарактеризовано когнітивно-прагматичний і мультимодально-дискурсивний виміри контрсугестивного контенту на прикладі дискурсів Центру моніторингу інформаційного простору та протидії Штабу Командування СБ ЗС України в умовах повномасштабного вторгнення РФ, зокрема визначено контрсугестивні механізми створення та просування міських легенд «Привид Києва» і «Валькірії Києва».

За своїм змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Здобувач має 9 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Карнаух С. В. Лінгвосугестивні технології інформаційної війни (до визначення поняття). *Записки з українського мовознавства: збірник наукових*

праць, 2024. Вип. 31. С. 392-406.

2. Карнаух С. В. Концептуалізація поняття інформаційна війна: від військових доктрин до лінгвістичних досліджень. *Folia Philologica*, 2024. Вип.7. С. 11-20.

3. Карнаух С. В. Лінгвосугестивні технології впливу в доктринальних документах РФ. Актуальні проблеми української лінгвістики. *Теорія та практика*, 2024. Вип. XLIX. С.61-76.

4. Karnaukh S. Counter-Suggestive Organisation of Information Campaign Discourses Land Forces of Ukraine Ghost of Kyiv and Valkyries of Kyiv. *International Journal of Philology*, 2024. Vol. 28. № 4. P. 48-62.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Офіційний опонент - доктор філологічних наук, професор **Алла Корольова** надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Автор визначає метафоричні вислови “війна дискурсів” і “битва наративів” (стор. 57 дис.) як терміни. За якими показниками зроблені такі висновки?

2. Автор вважає актуальним поділ наративів на системні, національні, регіональні та наративи з окремих питань (стор. 61 дис.). Яким чином ця парадигма співвідноситься зі стратегічним підходом, представленим у “Стратегії інформаційної безпеки”, затвердженої Указом Президента України від 28.12.2021 р. № 685/2021, де визначено поняття стратегічний наратив як “спеціально підготовлений текст, призначений для вербального викладення у процесі стратегічних комунікацій з метою інформаційного впливу на цільову аудиторію?”

3. Вражає, що міська легенда “Привид Києва”, одним з авторів якої був дисертант, отримала в праці наукове обґрунтування. У той же час виникає питання щодо семантики образу. У праці надано визначення лексеми привид (стор. 187. дис.) за Академічним тлумачним словником: 1. Дух померлого, який привиджується людям забобонним або з хворобливою уявою, фольк. Персонаж народних казок, легенд і т. ін., який уособлює дух померлого. 2. Неясні, ледве окреслені контури чого-небудь. 3. Що-небудь нереальне, часом оманливе. Наведені тлумачення дещо не відповідають визначеній місії героя міської легенди, місія якого - захистити повітряний простір над Києвом (стор. 186 дис.).

Офіційний опонент – доктор філологічних наук, професор **Наталя Кутуза** надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Сергій Васильович Карнаух у роботі зазначає, що «Лінгвосугестивні прийоми переважно пов’язані із семантичними характеристиками мовленнєвих засобів. Сугестивного спрямування вони набувають за умови їх вбудови у маніпулятивні дискурси» (с. 47). За якими критеріями Ви розмежуєте поняття: вплив, переконання, сугестія та маніпуляція?

2. Досліджуючи лінгвосугестивні прийоми, п. Карнаух підкреслює, що вони репрезентовані в Мілтон-моделі, де «комплексну еквівалентність характеризує ототожнення семантики складників висловлення на основі

латентного каузального зв'язку між елементами сигнатури; пресупозиції - маркери імпліцитної інформації; каузальні комплекси - причиново-наслідкові відношення; читання думок виявляється в експансії суб'єктивного декодування в площину об'єктивної дійсності та ін.» (с. 47), і далі в роботі автор називає та аналізує елементи (індукції, гіпноіндуктори) Мілтон-моделі, проте чітко не описує її елементи, яких є досить багато, приміром, варто було б зазначити, що Мілтон-модель, зокрема, містить й обернені репрезентанти матамоделі, які, до речі, аналізує також дисертант. За нашими переконаннями, для систематизації масиву аналізованих прикладів доречним було б вищеокреслені гіпноітичні індукції / гіпноіндуктори (лінгвосугестивні прийоми - в авторській інтерпретації) розподілити на лексико-семантичні гіпноіндуктори та гіпноіндуктори складної синтаксичної структури. Не зайвим було б в роботі описати й рапорт як підлаштування до комунікативної особистості з метою налагодження довіри, що створює підґрунтя для впливу. Це надало б дисертації ще більшої ґрунтовності.

3. У п. 2.3 серед низки російських наративів друкованої продукції РФ трапляються такі лінгвосугестиви («Ты нужен Родине!», «Мы там, где нужны!», «Покажи на деле, что ты русский», «За Родину!» та ін.), котрі можна кваліфікувати як слогани. Вважаємо, що саме таким лінгвосугестивним одиницям варто було б окремо приділити увагу, окреслюючи надпотужну силу пропагандистських слоганів, де в деяких із них чітко простежуються, зокрема, меседжі радянської ментальності, що міцно вкорінено у підсвідомість ворожо налаштованих мас.

4. У дисертаційній роботі переважно вживається поняття пропаганда й не вживається поняття ПІСО. Чому Ви надаєте перевагу саме такому слововживанню?

Офіційний опонент – доктор філологічних наук, професор **Марина Навальна** надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Дисертант зауважує, що «дискурс-аналіз довів, що у тексті доктрини («Русський Донбас») використано ті самі лінгвосугестивні технології, що й у доктринальних документах РФ, зокрема технологію переконання без критичного аналізу інформації, технологію симулякризації, технологію інтелектуальної рецепції. Цей факт свідчить про системність маніпулятивних впливів РФ з метою формування сприятливого ставлення різних цільових аудиторій – як внутрішніх, так і зовнішніх – до воєнної агресії в нашій Державі» (с. 94). Сергій Васильович під час дослідження повно розглядає сугестивність як форму соціального навіювання, але й згадує маніпулятивні впливи. Уважаємо за необхідне уточнити, за якими характеристиками Ви розрізняєте маніпулятивність та сугестивність у лінгвістиці, і чи є нормою, коли в дискурсі функціонують водночас дві форми впливу?

2. У роботі автор оперує поняттями «тематична група». Зокрема, Сергій Васильович зауважує, що лінгвосугестивна технологія симулякризації впроваджується відповідними тематичними групами (с. 84). Хочемо запитати в Сергія Васильовича, що Ви розумієте під поняттям «тематична група» і за яким критерієм розрізняєте і формуєте групи в дисертації?

3. Дослідник звертає увагу на український науковий і масмедійний дискурс, де спостерігається невідповідність у правописі слів руський і руський. На думку автора, у багатьох випадках вони вживаються як синоніми, хоча потребують розмежування (с. 97). Сергій Васильович покликається на публікацію в газеті (Лизанчук В.В. «русській мір» і «русський мір» – достеменно різні поняття. Голос України, 16.08.22. URL: <http://www.golos.com.ua/article/363341>). Чи відомі Вам наукові джерела з цієї проблематики чи дискусії в авторитетних лінгвістичних журналах?

4. Цілком погоджуємося з дослідником, «російський пропагандистський дискурс творить деструктивний публічний простір, формує в широкого кола носіїв мови переконання в правомірності використовувати мовну структуру та мовну практику для підтримки воєнних злочинів і злочинів проти людяності. РФ системно впроваджує мовну ідеологію війни, у такий спосіб регулюючи мовну поведінку пропагандистів й військовослужбовців ЗС РФ. Мовний ландшафт насичений лінгвосугестивними технологіями впливу, покликаними підтримувати й впроваджувати зазначену мовну ідеологію» (с. 139). Центр моніторингу інформаційного простору та протидії Штабу Командування Сухопутних військ у системі інформаційної безпеки України розгорнув контрсугестивну комунікацію за різними напрямками, що переконливо подано в дослідженні. Надзвичайно цікава і корисна інформація для дослідників різного фаху, публіцистів, політиків та ін. Чи не здається Вам, Сергію Васильовичу, що в українському суспільстві в період російсько-української війни варто активніше впроваджувати медіаграмотність на різних освітніх рівнях?

Рецензент – кандидат філологічних наук, доцент **Тетяна Івасишина** надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. На с. 39 автор наголошує, що «через сугестивний вплив настанови можна закріпити (легка маніпуляція), створити (маніпуляція середнього рівня), змінити (складна маніпуляція)», й розглядає лінгвосугестивний вплив пропаганди російської федерації як деструктивну маніпуляцію. Водночас, контркомунікація й терапевтична комунікація Сухопутних військ ЗС України, що проаналізовано в розділі 3, теж є маніпуляцією. Було б доцільно розрізнити деструктивну й конструктивну спрямованість маніпулятивних впливів.

2. У підрозділі 3.3 детально прописано алгоритм створення міських легенд «Привид Києва» й «Валькірії Києва». Дисертант проаналізував етимологію лексем привид і валькірія, що пов'язана з концептом СМЕРТЬ. За Великим тлумачним словником сучасної української мови «Привид - 1. Дух померлого, який привиджується деяким людям; фольк. Персонаж народних казок, легенд і т. ін., який уособлює дух померлого. 2. Неясні, ледве окреслені контури чого- небудь. 3. Що-небудь нереальне, часом оманливе»; *Валькірії* (з давньоісл. Valkyrja, у множині valkyrjur - та, що забирає загинлих) - у давньоскандинавській міфології - надприродні істоти, войовничі вершниці, жінки-богині, які на полі бою розподіляли перемогу і смерть. З огляду на велику міфологічну скарбницю та українську духовну спадщину, які ще можна було б використати образи для створення героїв міських легенд?

3. У праці проаналізовано прагматичні можливості хештегів у просуванні українських нарративів (підрозділ 3.2). Що становлять собою хештеги з лінгвістичного погляду - жанр, текст, дискурс?

Голова ради – доктор філологічних наук, професор **Володимир Кузьменко**, без зауважень.

Результати відкритого голосування: «За» 5 членів ради,
«Проти» zero членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Сергію Карнауху** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 «Філологія».

Голова разової
спеціалізованої
вченої ради

 Володимир КУЗЬМЕНКО

